

Millî Güvenlik Kurulu (MGK)

Millî güvenlik, devletin anayasal düzeni, millî birlik ve bütünlüğü ile millî menfaatlerinin, millî gücün kullanılması suretiyle, millî hedefleri doğrultusunda tüm iç ve dış tehditlere karşı korunmasından ibaret sistemi ifade eder. Millî güvenlik kavramı kapsamlı, karmaşık ve çok boyutludur. Bu anlamıyla millî güvenlik, bir devletin hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde ve çağdaş anlamda bir demokrasi, insan hakları ve serbest pazar ekonomisi temelinde siyasi, askeri, ekonomik, sağlık, çalışma ve sosyal güvenlik, eğitim, öğretim, bilim, teknoloji, kültür, sanat, spor ve sağlık alanlarında dış ve iç ilişkileri bakımından mevcut durumda veya öngörülebilir gelecekte güvence içinde olmasını ifade eden bir çerçeve kavramdır. Görüldüğü gibi millî güvenlik kavramının siyasi ve askerî boyutu da bulunmaktadır. Dolayısıyla Millî Güvenlik Kurulunun (MGK) siyaset kurumu ve askerlerin temsilcilerinden oluşması doğaldır.

Millî güvenliğin sağlanması esas itibarıyla yürütme organı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu olan Bakanlar Kurulunun görevleri arasındadır. Bu işlevi MGK görür, devletin millî güvenlik sisteminin temellendirileceği millî güvenlik politikasının tayini, tespiti ve uygulanması ile gerekli koordinasyonun sağlanması konularındaki görüşlerini ve kararlarını Bakanlar Kuruluna bildirir.

MGK'nin kuruluşu, yapısı, işleyişi gibi hususlar 1961 ve 1982 anayasaları başta olmak üzere çeşitli kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. MGK anayasal bir kuruluştur, kanun ve yönetmeliklerle de desteklenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında MGK'ye benzer bazı kurulların varlığı bilinmektedir. Bunlardan ilki, 16 Ocak 1922'de Mustafa Kemal Atatürk'ün Meclise sunduğu bir tezkere ile kurduğu Harp Encümenidir. Bu kurul, Başkumandan, Meclis İkinci Başkanı, Maliye ve Millî Savunma Bakanları ile Genelkurmay Başkanı ve Muvazene-i Maliye Encümeni Reislerinden oluşmaktadır.

İkinci kurul ise yine Atatürk tarafından 24 Nisan 1933 tarihinde 14443 sayılı Kararname ile "Yüksek Müdafaa Meclisi ve Umumî Kâtipliği" adıyla kurulmuştur. Bu kurulun üyeleri İcra Vekilleri Heyeti, Erkân-ı Harbiye Reisi, Başvekil ve Cumhurbaşkanıdır.

1949 yılında ise dönemin hükümeti tarafından 5399 sayılı Kanunla "Millî Savunma Yüksek Kurulu ve Umumî Kâtipliği" kurulmuştur. Bu kurul, Başbakanın başkanlığında Milli Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı ve Başbakanın teklifiyle Bakanlar Kurulunun seçeceği bakanlardan oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanı kurulun doğal başkanı olmuştur.

MGK ise 1961 Anayasasıyla ortaya çıkan yeni kurumlardan biridir. Anayasayı hazırlayan Kurucu Meclis tarafından bu adla anayasa metnine dâhil edilmiştir. 1961 Anayasası'nın MGK'nin görevini, yetkisini ve kuruluş amacını belirleyen 111. maddesi şöyledir:

"Millî Güvenlik Kurulu, kanunun gösterdiği Bakanlar ile Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet temsilcilerinden kuruludur.

Millî Güvenlik Kuruluna Cumhurbaşkanı başkanlık eder; bulunmadığı zaman bu görevi Başbakan yapar.

Millî Güvenlik Kurulu, millî güvenlik ile ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcılık etmek üzere, gerekli temel görüşleri Bakanlar Kuruluna bildirir."

MGK, söz konusu anayasaya göre millî güvenlik politikasının tespitinde, bildireceği veya tavsiye edeceği görüşler

yoluyla Bakanlar Kuruluna yardımcı olmakla görevli istişare organıdır. Kurul, silahlı kuvvetlerin üst kademe komutanları ile yürütmeden sorumlu cumhurbaşkanı ve bazı bakanları bir araya getirmiş ve silahlı kuvvetlerin siyasal sürece katılmasını kurumsallaştırmış ve meşrulaştırmıştır. MGK, askerî bürokrasinin yürütme içindeki ayrıcalıklı yerinin ve devlet yapısını militarize etmenin göstergesi olmuştur. Askerlerin millî savunma konusundaki teknik uzmanlık bilgisinden hükûmetlerin yararlanmasına imkân verdiği düşünülen bu kurumun aynı zamanda 1961 Anayasası'na hâkim olan genel oydan çıkan çoğunluk hükûmetlerine güvensizlik duyulmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı şeklinde pek çok iddia mevcuttur.

1961 Anayasası askerî bürokrasiyi özerkleştirmiş ve onun siyasi sistem içindeki rolünü artırmıştır. Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığına bağlı olmaktan çıkarılarak Başbakanı karşı sorumlu hâle getirilmiştir. Ayrıca millî güvenlik siyasetiyle ilgili olarak gerekli temel görüşleri Bakanlar Kuruluna bildirme görevi MGK'ye verilmiştir. Bu düzenlemelerin her ikisi de bürokratik devleti halk iradesine dayanan seçilmiş yönetimler karşısında güçlendirmiş ve askerî bürokrasinin sivil bürokrasiyi sürekli gözetim altında tutmasını sağlamıştır.

Devletin merkez örgütüne yardımcı kuruluş olarak düşünülen MGK'nin uzmanlık niteliği Bakanlar Kurulunun takdir yetkisini sınırlamıştır. MGK kararları hukuken bağlayıcı ve uyulması zorunlu görülmemekle birlikte siyasal ve moral açıdan etkili olmuştur. MGK'nin anayasallaştırılması Silahlı Kuvvetlerin hükûmetleri bu yolla uyarması mantığına dayanmıştır. 1961 Anayasası bir askerî müdahale sonucunda ortaya çıkmıştır. Böylece anayasanın öngördüğü yarı askerî kurul ve onun askeri kanadı hükûmetlere “direktifler” veren bir siyasal organ hâline gelmiştir.

1961 Anayasası'nda MGK'nin kurulmasıyla, siyasi partilerin 1960 askerî müdahalesiyle kurulan yeni düzeni “dejenere etmeleri” önlenmek istenmiştir. Orduya millî güvenlik konularında görüş belirtme görev ve sorumluluğu verilmiştir.

MGK ile ilgili olarak Anayasada yapılan düzenlemeden sonra 11.12.1962 tarihinde 129 sayılı MGK Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre MGK, Cumhurbaşkanının, hazır bulunmadığı zaman Başbakanın başkanlığında Başbakan, Başbakan Yardımcıları, Devlet Bakanı, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Ulaştırma ve Çalışma Bakanları ile gündemle ilgili olarak Başbakanın davet edeceği diğer bakanlardan ve Genelkurmay Başkanı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarından oluşur. MGK, millî güvenlikle ilgili temel görüşleri Bakanlar Kuruluna bildirir. MGK Genel Sekreteri, Genelkurmay Başkanının önerisi ve Başbakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca atanır. Bu konuda pek çok düzenleme yapan bu kanun 19 Aralık 1962 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

1961 Anayasasının 111. Maddesi, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinden sonra daha da güçlendirilmiştir.

1971 yılında anayasada değişiklikler yapılırken MGK'nin statüsü de gündeme gelmiştir (m. 111). Anayasanın ilk metninde yer alan “görüş bildirme” terimi 1971'de “tavsiye etme” olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklikte ayrıca Başbakan ve Genelkurmay Başkanı, Kurulun üyeleri olarak anayasada açıkça belirtilmiştir. İlk metindeki “Kuvvet Temsilcileri” deyimini yerine “Kuvvet Komutanları” ifadesi kullanılmıştır. “Yardımcılık etmek üzere” ifadesi de metinden çıkarılmıştır. 1971'de yapılan bu değişiklikler küçük fakat anlamlıdır. Bu değişikliklerle MGK'nin, özel olarak da Silahlı Kuvvetlerin hiyerarşik yapısı güçlendirilmiştir. Bunlar MGK kararlarının hükûmetler üzerindeki etkisini artıran değişiklikler olmuştur.

Siyasal sistem üzerinde bir tür askerî vesayet tesis eden bu durum 1982 Anayasası ile sürdürülmüştür. MGK'nin görüşlerini Bakanlar Kuruluna sunarken anayasada kullanılan kavram büyük önem taşımış olmalı ki 1971'de “tavsiye eder” şeklinde değiştirilen ifade, 1982 Anayasası'nda tekrar “bildirir” sözcüğüne dönüştürülmüştür. İlaveten MGK

kararlarının Hükûmetçe öncelikle dikkate alınacağı vurgulanmıştır.

1982 Anayasası'na göre Bakanlar Kurulu millî güvenlik politikasının belirlenmesinde MGK'nin (madde: 118) istişari görüşünden yararlanır. MGK Anayasal statüsü bakımından icra yetkisi olmayan istişare organıdır. Fakat Kurulun alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlerin Bakanlar Kurulunca değerlendirilmesinin öngörülmüş olması (madde: 118/3) ve kuruluş kanunuyla görev ve yetkilerinin son derece geniş tutularak icraî bir kurum gibi örgütlenmiş olması onu Türkiye'nin devlet sistemi içinde etkili bir konuma getirmiştir. MGK'nin ayda bir düzenli olarak toplanıp millî güvenlik ile ilgili olmayan diğer ulusal siyaset konularını da görüşerek aldığı kararları kamuya ilan etmesi de onun bu konumunu güçlendirmiştir.

MGK üyelerinin yarısına yakınının askerlerden oluşması Türk siyasal sisteminin demokratik karakterini zayıflatmıştır. Türkiye'nin siyasi rejimini Batı demokrasilerinden belirgin biçimde ayıran özelliklerden biri de bu olmuştur.

MGK, 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanının başkanlığında 4 sivil ve 5 asker üyeden oluşmaktadır. Başbakan, İçişleri Bakanı, Dışişleri Bakanı ve Millî Savunma Bakanı sivil kesimi oluştururken, Genelkurmay Başkanı, Kara Kuvvetleri Komutanı, Hava Kuvvetleri Komutanı, Deniz Kuvvetleri Komutanı ve Jandarma Genel Komutanı da askerî kesimi temsil etmişlerdir.

1982 Anayasasında Millî Güvenlik Kurulunun kuruluş amacı tam belirgin olmasa da 118/3 maddedeki ifadeden devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili kararların alınması ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirmek amacıyla kurulduğu çıkartılabilir.

MGK'ye bu görevin verilmesi Silahlı Kuvvetleri devlet içinde parlamenter meşruiyet karşısında başlı başına bir unsur haline getirmiştir.

9 Kasım 1983 tarihli ve 2945 sayılı Kanun ile MGK'nin kuruluş, işleyiş ve amaçları detaylı bir şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu kanunla 11 Aralık 1962 tarih ve 129 sayılı MGK Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. 2945 sayılı yeni Kanun 11.11.1983 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Buna göre MGK, Cumhurbaşkanının başkanlığında Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından oluşur. Kurul, toplantılarına gündemin özelliğine göre ilgili bakan ve kişiler de çağrılarak bilgi ve görüş alınabilir. MGK Genel Sekreteri toplantılara katılır fakat oylamaya katılamaz.

MGK, devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili kararların alınması, gerekli koordinasyonun sağlanması konularında görüş tespit eder. Devletin millî güvenlik siyaseti doğrultusunda tespit edilen millî hedeflerin, hazırlanan millî plan ve programların gerçekleştirilmesine ilişkin tedbirleri belirler. Devletin millî güvenlik siyasetini etkileyecek millî güç unsurlarını, ülkenin siyasi, sosyal, iktisadi, kültürel ve teknolojik durum ve gelişmelerini sürekli takip ederek değerlendirir, millî hedefler yönünde gerçekleşmesini sağlayacak temel esasları tespit eder. Devletin varlığı, bağımsızlığı, ülkenin bölünmez bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda zorunlu gördüğü tedbirleri tespit eder. Anayasal düzeni koruyucu, millî birlik ve bütünlüğü sağlayıcı, Türk milletini Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve millî ülkü ve değerler etrafında birleştirerek millî hedeflere yönlendirici gerekli tedbirleri belirler. Sayılan bu hususlara yönelmiş yurtiçi ve yurtdışı tehdide karşı koymak, bu tehdidi etkisiz kılmak için gereken strateji ve temel esaslar ile birlikte planlama ve uygulama hizmetleri konularında görüşleri, ihtiyaçları ve alınmasını lüzumlu gördüğü tedbirleri tespit eder.

Olağanüstü hâllerde, sıkıyönetim, seferberlik veya savaş hâli ilanı için görüş tespit eder. Olağan hâl ile savaş, savaşı gerektiren ve savaş sonrası hâllerde, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ve vatandaşlara düşecek topyekûn savunma, millî seferberlik ve diğer konularda hizmet ve yükümlülükler ile bu hususlarda yapılacak planlara temel teşkil edecek esasları tespit eder.

Devletin millî güvenlik siyasetinin öngördüğü hususlar ve topluma yönelik hizmetler ile topyekûn savunma hizmetlerinin gerektirdiği mali, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer konulara ilişkin tedbir ve ödeneklerin kalkınma plân, program ve yıllık bütçelerde yer almasını sağlamak üzere gerekli esasları tespit eder. Millî Güvenlik kapsamına giren konularda yapılan ve yapılacak milletlerarası anlaşmalar hakkında görüş tespit eder. Tespit ettiği bu görüş, tedbir ve esasları kurul kararı hâlinde Bakanlar Kuruluna bildirir ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Bu görevlerin çoğunun askerlikle ilgili olmadığı ileri sürülerek MGK'nin olağanüstü yetkilerle donatıldığı, hükûmetler üzerinde vesayet oluşturduğu iddia edilmiş, bu husus sürekli eleştiri konusu olmuştur.

Kanunun 7. maddesi de MGK'de kararların nasıl alınacağını belirlemiştir. Buna göre eşitlik halinde Kurul Başkanının bulunduğu tarafın çoğunluğu sağlamış olacağı hükme bağlanmıştır. Cumhurbaşkanı'nın asker kökenli olduğu dönemlerde sivillerin karar mekanizmasında etkisi kalmamıştır. Cumhurbaşkanı'nın katılmadığı hâllerde Başbakanın başkanlığında yapılan toplantılarda da karar üstünlüğü genellikle bireysel değil de emir komuta zinciri içinde hareket eden asker üyelerin elinde olmuştur. Çünkü o dönemde Kurul 5 asker ve Başbakan da dâhil 4 sivil üyeden oluşmuştur.

MGK kararlarının nasıl açıklanacağı da kanunla belirlenmiştir. Buna göre toplantılarında yapılan görüşmeler MGK Genel Sekreterliği görevlileri tarafından usulüne uygun şekilde tutanakla tespit edilir. Kararların asılları ve görüşme tutanakları Genel Sekreterlikte saklanır. Tutanaklar ve görüşmeler açıklanamaz ve yayınlanamaz. Kararlar MGK'nin vereceği karara göre açıklanabilir veya yayınlanabilir.

MGK Genel Sekreterliği de 2945 sayılı Kanun'la yeniden düzenlenmiştir. Buna göre Genel Sekreterlik, Hukuk Müşavirliği, Ana Hizmet Birimleri Başkanlığı, Personel ve İdari İşler Dairesi Başkanlığı adıyla üç birimden oluşmuştur. Genel Sekreterliğin görevleri kanunla şöyle belirlenmiştir:

MGK'nin görevleriyle ilgili olarak gerekli her türlü çalışma, araştırma, inceleme ve değerlendirmeleri yapar. Bunların sonuçlarını teklifleri ile birlikte Cumhurbaşkanı, Başbakan ve MGK'ye sunar. MGK kararlarının hazırlanmasında, bu kararlara ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanmasında, bakanlar ve ilgili kurum ve kuruluşlarla müşterek çalışmalar yapar, uygulamaları takip ve kontrol eder, düzenleyici, yönlendirici ve koordine edici iş birliğinde bulunur.

Bakanlar Kurulunun millî güvenliğin sağlanması sorumluluğuna ilişkin olarak; devletin savunma siyaseti dışında millî güvenlik siyasetini tayin, tespit, uygulama ve gerektiğinde düzeltme ve değiştirme görevlerini doğrudan veya bakanlık, kurum ve kuruluşlarla da yapılacak müşterek çalışmalarla araştırır, inceler, planlar, hazırlar ve bu konudaki uygulamaları takip ve koordine eder, yönlendirir, sonuçlarını değerlendirir.

Silahlı Kuvvetlerin görev alanı dışında kalan topyekûn savunma hizmetlerini koordine eder, bu konudaki düzenlemeleri takip eder ve yürütür. Milletlerarası anlaşmalar gereğince konu ile ilgili hizmetleri yerine getirir. Olağan hâl ve savaş, savaşı gerektiren hal ile savaş sonrası hâllerde topyekûn savunma sivil hizmetleri yönünden kamu ve özel kuruluşların görev ve yükümlülüklerini tespit eder.

Olağanüstü hâllerde alınacak tedbirleri belirler, uygulama ve işbirliği ile ilgili tekliflerini Başbakana sunar.

Millî güvenlik siyasetinin öngördüğü tedbirlerin alınması ve hizmetlerin yürütülmesi ile topluma yönelik hizmetler ve topyekûn savunma sivil hizmetlerinin gerektirdiği mali, ekonomik, sosyal ve diğer tedbirlerin kalkınma plan ve programlarında yer alması, yıllık bütçelerde ödenek ayrılması konularında, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile işbirliğinde bulunur.

MGK Genel Sekreterliği yine bu kanunda belirtilen bütün görevleri yerine getirirken Cumhurbaşkanı, Başbakan ve MGK'ye karşı sorumlu tutulmuştur. Genel Sekreterlik ödenek bakımından genel bütçeye dâhil edilmiştir. Gizli hizmet giderleri için bütçeye ayrıca ödenek konulacağı, bu ödeneğin harcanmasında Genel Sekreterin, Başbakana karşı sorumlu olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca kanunun uygulanmasına ilişkin esas ve usuller ile kanunda belirtilen konuların MGK Genel Sekreterliği tarafından hazırlanarak, MGK'de görüşülen ve Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen "gizli" bir yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

1984 yılından itibaren MGK dış politikada da görüş belirtmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda MGK bildirimlerinde dış politikanın ağırlığı artmıştır.

9 Ocak 1997 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği'nde de MGK ve MGK Genel Sekreterliği ile ilgili hususlara yer verilmiştir. Bu yönetmeliğin Başbakanlık, Genelkurmay Başkanlığı, Bakanlıklar, MGK Genel Sekreterliği, kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili özel kuruluşları kapsadığı ifade edilmiştir.

Bu yönetmelik esasları dâhilinde yürütülen kriz yönetim faaliyetlerinin Başbakan veya krizden sorumlu Devlet Bakanı adına koordine edilmesi, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinin devamlı faal hâlde tutulması ve sistem içerisinde yer alan birimlerin değerlendirilmesi görevi MGK Genel Sekreterliğine verilmiştir. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi, Başbakanın sorumluluğunda MGK Genel Sekreterliği bünyesinde teşkil edilmiştir.

MGK ve MGK Genel Sekreterliği Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezini harekete geçirecek organlardan biri olarak görülmüştür. Kriz emarelerinin belirmesi ve başlamasıyla birlikte MGK, Bakanlar Kurulu veya krizden sorumlu Devlet Bakanı, MGK Genel Sekreterinin teklifi, Başbakanın direktifiyle Kriz Yönetim Merkezinin faaliyete geçeceği ve Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Sekretaryasının MGK Genel Sekreterliği nezdinde kurulup çalıştırılması yönetmelikte yer almıştır.

03 Ekim 2001 tarihli anayasa değişikliği ile MGK'nın yapısı değiştirilmiştir. Bu değişiklik 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun'la hükme bağlanmıştır. Bu kanun 17 Ekim 2001 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu değişiklikte mevcut üyelere Başbakan Yardımcıları ile Adalet Bakanının da katılımı sağlanmış ve MGK'nin üye sayısı 13'e çıkarılmıştır. Bu suretle MGK içinde asker üyeler lehine olan sayısal üstünlük siyasi üyeler lehine dönmüştür. Söz konusu değişiklik ile MGK kararları hükûmet tarafından "öncelikle dikkate alınır" ibaresi "değerlendirilir" şeklinde değiştirilmiştir.

2003 yılında 2945 sayılı MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu'nda da benzer değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerden ilki 15 Ocak 2003 tarihinde kabul edilen 4789 sayılı Kanun ile gerçekleştirilmiştir. Buna göre; Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan Yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından oluşur. Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili tavsiye kararları alır ve gerekli koordinasyonun sağlanması konularında görüş tespit eder; MGK, tespit ettiği bu görüş, tedbir ve esaslar ile tavsiye kararlarını Bakanlar Kuruluna bildirir ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir. Bu değişiklikler 18 Ocak 2003 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

2003 yılında yapılan yasal değişiklikten önce ayda bir kez olağan olarak toplanan Kurul, bundan sonra 2 ayda bir kez olağan olarak toplanmaktadır. Gerekğinde Kurul, Başbakanın teklifi üzerine veya doğrudan Cumhurbaşkanının çağrısı ile de toplanır. Kurul toplantıları Cumhurbaşkanının Başkanlığında yapılır. Cumhurbaşkanının katılmadığı zamanlar Kurula Başbakan başkanlık eder.

2003 yılında MGK Genel Sekreterliğine atama konusunda da değişiklik yapılmıştır. 7 Ağustos 2003 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 4963 sayılı Kanun ile Türkiye’nin Avrupa Birliğine üyelik süreci çerçevesinde, MGK Genel Sekreterliğine sivil bir Genel Sekreter atanmasının yolu açılmıştır. 1 Ekim 2004 tarihinde ilk defa bir sivil, MGK Genel Sekreterliğine atanmıştır. Bu tarihe kadar genel sekreterler general ve amiral rütbeli askerlerden seçilirken, bu tarihten sonra büyükelçi ve valiler arasından atama yapılmıştır.

4963 sayılı Kanun ile Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanuna ekli (1) sayılı cetvelden “MGK Genel Sekreteri” ibaresi çıkarılmıştır. Ayrıca şu değişiklikler yapılmıştır: MGK, 2’nci maddede belirtilen millî güvenlik ve Devletin millî güvenlik siyasetine ilişkin tanımlar çerçevesinde Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili konularda tavsiye kararları alır ve gerekli koordinasyonun sağlanması için görüş tespit eder. Bu tavsiye kararlarını ve görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir ve kanunlarla verilen görevleri yerine getirir. Başbakan, Millî Güvenlik Kurulunun tavsiye kararlarının ve görüşlerinin değerlendirilmek üzere Bakanlar Kuruluna sunulması ve Bakanlar Kurulunda kabulü halinde bu tavsiye kararlarının uygulanmasının koordinasyonu ve izlenmesi için bir Başbakan yardımcısını görevlendirebilir.

MGK Genel Sekreterliği; MGK’nın sekreterlik hizmetlerini yürütür, MGK tarafından ve kanunlarla verilen görevleri yerine getirir.

MGK Genel Sekreteri, Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanır. Söz konusu atamanın, Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları arasından yapılmasının öngörülmesi hâlinde Genelkurmay Başkanının olumlu görüşü alınır.

2945 sayılı MGK ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanununda öngörülen düzenlemelere uygun olarak, 2945 sayılı Kanunun 21’inci maddesinde gösterilen esaslar çerçevesinde bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde yönetmelik çıkarılacağı hükme bağlanmıştır. 2945 sayılı Kanunun 9, 14 ve 19 uncu maddelerini yürürlükten kaldıran bu kanun 7 Ağustos 2003 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

2001-2005 yılları arasında Türkiye, Avrupa Birliği’ne girme yolunda önemli demokratik adımlar atmıştır. Bu adımlar çerçevesinde MGK’da sivil temsili artırılmıştır. Bu süreçte Türkiye eşi görülmemiş bir demokratik dönüşüm gerçekleştirmiştir. Böylece Kopenhag kriterlerini yeterince yerine getiren Türkiye ile Avrupa Birliği arasında katılım müzakereleri 3 Ekim 2005’te başlamıştır. Ancak bu süreç tam üyelikle sonuçlanmayınca demokratik dönüşümlerde bariz duraklama görülmüştür. Bundan sonra 2017 yılına kadar MGK ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçme çalışmaları doğrultusunda 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16’ncı maddesiyle 1982 Anayasasının MGK ile ilgili 118. maddesinde yeniden önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan Yardımcıları” ibaresi, “Cumhurbaşkanı Yardımcıları”, olarak değiştirilmiştir. “Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından” ifadesi, “Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarından” şeklinde düzenlenmiştir. 118. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şekline dönüştürülmüştür. “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, dördüncü fıkrada yer alan “Başbakan” ibaresi

“Cumhurbaşkanı Yardımcıları”na, beşinci fıkrasında yer alan “Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanı Yardımcısının” şekline, altıncı fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklikleri içeren 6771 sayılı Kanun 11 Şubat 2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Bu değişikliklere göre, MGK; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarından kurulur.

Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağrılıp görüşleri alınabilir.

MGK; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanına bildirir. Kurulun Devlet’in varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanınca değerlendirilir.

MGK’nin gündemi; Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar MGK Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlığında toplanır.

MGK Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

Bu değişiklikle Jandarma Genel Komutanı MGK dışında bırakılmıştır. Ayrıca günün şartlarına uygun olarak “Bakanlar Kurulu” yerine “Cumhurbaşkanı”, “Başbakan” yerine “Cumhurbaşkanı Yardımcıları” ve “Kanunla” ibaresi yerine “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ifadesi kullanılmıştır.

Anayasada ve kanunlarda yapılan değişikliklerle MGK ve MGK Genel Sekreterliği siyaset üzerinde bir vesayet unsuru olmaktan çıkmıştır.

Alaattin UCA

KAYNAKÇA

T.C. Resmî Gazete, 19 Aralık 1962

T.C. Resmî Gazete, 11 Kasım 1983

T.C. Resmî Gazete, 17 Ekim 2001

T.C. Resmî Gazete, 18 Ocak 2003

T.C. Resmî Gazete, 7 Ağustos 2003

T.C. Resmî Gazete, 11 Şubat 2017

AKYILMAZ, Bahtiyar-SEZGİNLER, Murat-KAYA, Cemil, **Türk İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara Nisan 2011.

AYBAY, Rona, “Millî Güvenlik Kavramı ve Millî Güvenlik Kurulu”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C 33, S 1, Ocak 1978, s. 59-82.

AYDIN, Ahmet Hamdi, **Türk Kamu Yönetimi Sistem-Örgütsel Yapı-Sorunlar**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara

Şubat 2013.

BALCI, Muharrem, **MGK ve Demokrasi Hukuk Ordu Siyaset**, Yöneliş Yayınları, 2. Baskı, İstanbul Ocak 1998.

ÇAVDAR, Tevfik, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze**, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara Eylül 2008.

ÇAYCI, Sadi, "Türkiye'nin Milli Güvenliği", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C 65, S 4, 2016, s. 3327-3344.

DİKİCİ, M. Fatih, **Anayasa Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara Ocak 2009.

ERDOĞAN, Mustafa, **Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset**, Liberte Yayınları, 6. Baskı, Ankara Eylül 2009.

ERYILMAZ, Bilal, **Kamu Yönetimi Düşünceler Yapılar Fonksiyonlar**, Okutman Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2010.

GÜRPINAR, Bulut, "Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika", **Uluslararası İlişkiler**, C 10, S 39, Güz 2013, s. 73-104.

ÖZER, Yonca, "AB'ye Üyelik Sürecinde Türkiye'de Demokratikleşme", **Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi**, C 23, S 2, 2015, s. 143-168.

TANÖR, Bülent, **Osmanlı - Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)**, Yapı Kredi Yayınları, 22. Baskı, İstanbul Nisan 2012.

TORUN, Abdullah, "Türkiye'de Ulusal Güvenliğin Yasal ve Kurumsal Mekanizması: Milli Güvenlik Kurulu", **İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, C 6, S 2, Aralık 2017, s. 42-58.

YILMAZ, Faruk, **Türk Anayasa Tarihi (1808-2007)**, Berikan Yayınları, Ankara Temmuz 2007.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/milli-guvenlik-kurulu-mgk/?pdf=5292> adresinden erişilmiştir